

Khi chính quyền Obama lưỡng lự trước vụ nổi loạn tại Ba Tư

Minh Thu

Tình hình rối loạn hiện nay liên quan đến vụ chống đối kết quả bầu cử tổng thống tại Ba Tư tạo nên một thử thách rất khó chịu cho Tổng thống Obama. Ông sẽ phải đối phó ra sao trước một chế độ có vẻ như đã gian lận lộ liễu trong một cuộc bầu cử? Thật ra thì Hoa Kỳ cũng đã thiết lập bang giao từ lâu với những chính thể độc tài hay đàn áp dân chủ trên thế giới như Nga, Trung Cộng, Việt Cộng, Saudi Arabia, Ai Cập v.v. Không ai đòi hỏi Hoa Thịnh Đốn không nên có quan hệ ngoại giao với Bắc Kinh cho đến khi nào Trung Cộng trở thành một nước dân chủ đa đảng và có bầu cử tự do. Thế nhưng liệu ông Obama có nên hoãn đưa ra sự ủng hộ cho phong trào đòi đổi mới và dân chủ vừa mới nổ ra tại Ba Tư hay không? Và liệu ông có thể ủng hộ mà không gây họa cho những người cải cách vì họ có thể bị chụp mũ là do Hoa Kỳ và phương Tây giật dây? Và liệu việc ông lên tiếng ủng hộ cho phong trào đòi đổi mới và tự do này có thể sẽ làm tiêu tan giấc mộng có thể hợp tác tích cực với chế độ thần quyền hiện nay, nhiều phần là có thể sẽ tiếp tục cầm quyền với một chính sách cứng rắn hơn trong thời gian tới?

Thái độ lưỡng lự của chính quyền Obama trong những ngày đầu khi phong trào chống đối lan rộng dẫn đến những cuộc biểu tình rầm rộ và kéo dài cũng là điều dễ hiểu: hoặc là Hoa Kỳ cứ âm thầm và lặng lẽ để có thể điều đình với chế độ thần quyền của đại giáo chủ Ali Khamenei hầu hy vọng giải quyết được hồ sơ nhức nhối là tham vọng hạch tâm của Ba Tư; hoặc là Hoa Kỳ sẽ phải lên tiếng ủng hộ những tiếng nói cải cách đòi hỏi tự do và công bằng trong nước, và như vậy thì sẽ càng gây thêm thù hận với hàng giáo phẩm cầm quyền tại Ba Tư.

Ông Obama và bộ tham mưu của ông đã phải đi giày một cách khéo léo trong những ngày đầu sau khi một số các lãnh tụ Tây Âu khác đã đưa ra những lời lẽ lên án mạnh bạo hơn thái độ có vẻ như muốn cưỡng đoạt kết quả bầu cử từ phía những cử tri ủng hộ cho ứng viên đối lập là ông Mir Hossein Mousavi. Một mặt, Hoa Kỳ muốn đưa ra những thông điệp tích cực trước những diễn biến về sự chống đối kết quả bầu cử có vẻ gian lận lộ liễu, nhưng mặt khác cũng muốn tránh tạo cơ hội cho chính quyền tại Tehran có thể chụp mũ cho những kẻ chống đối là thành phần tay sai của đế quốc Mỹ.

Hiện nay những chính trị gia khuynh hữu hoặc thuộc phe tân-bảo-thủ có lập trường cứng rắn với Ba Tư đều nhao nhao lên tiếng yêu cầu chính quyền Obama là phải lợi dụng thời cơ này để giống lên tiếng nói ủng hộ cho phong trào đòi hỏi tự do dân chủ. Paul Wolfowitz, cựu Thứ trưởng Quốc phòng dưới thời ông Rumsfeld, vừa mới viết một bài nhận định trên tờ Washington Post và nói rằng việc “không bình luận” (*No comment*) không phải là một lựa chọn cho Hoa Kỳ. Rõ ràng là thành phần này muốn hướng dẫn dư luận ủng hộ cho lập luận rằng Tây phương không thể nào nói chuyện đàng hoàng với chế độ thần quyền tại Ba Tư và do đó chỉ có một chọn lựa tốt nhất là càng ngày càng phải cứng rắn hơn nữa.

Những nhân vật thuộc loại điều hâu đã thúc dục chính quyền Obama cần phải lên tiếng ủng hộ phong trào chống đối tại Ba Tư ngay từ những ngày đầu, xuất phát từ nhiều vị dân cử tại Quốc Hội thuộc cả hai phe Dân Chủ và Cộng Hoà. Nghị sĩ Joe Lieberman, trước đây thuộc phe Dân Chủ nhưng nay là thành phần độc lập, đã nói rằng ông “*hy vọng là TT Obama và nhiều người hãy nói to lên và bày tỏ sự ủng hộ đoàn kết với những người dân Ba Tư đang can đảm tranh đấu cho lá phiếu của họ và đang ngóng trông từ thế giới bên ngoài một sự cảm thông và ủng hộ.*” Nhưng mọi người đều rõ là ông Lieberman là người theo Do-thái-giáo và sẵn sàng ủng hộ hết mình cho quốc gia Do Thái, và việc Hoa Kỳ có thể mạnh tay hay cứng rắn hơn đối Ba Tư vẫn là điều sẽ làm hài lòng cho đa số người Do Thái. Còn dân biểu Eric Cantor là Phó Trưởng Khối Thiếu số tại Hạ Viện

thuộc phe Cộng Hoà thì cũng mượn dịp này để tìm cách chỉ trích chính quyền Obama khi phát biểu: *“Việc chính quyền Obama im lặng trước những hành động đàn áp về dân chủ là một bước thụt lùi cho phong trào đòi dân chủ tại Trung Đông.”*

Đối thủ của ông trong cuộc bầu cử vừa rồi là nghị sĩ John McCain cũng chỉ trích luôn thái độ của chính quyền Obama và cho rằng đáng lý ra thì Tổng thống Obama không nên lo ngại là có thể sẽ bị chỉ trích là đã “xen lấn” vào nội tình của Ba Tư. Nhất là ở mặt này, một số các lãnh tụ quốc gia khác cũng đã không ngần ngại đưa ra những lời chỉ trích khá rõ ràng đối với giới cầm quyền tại Ba Tư. Chẳng hạn như trường hợp của Ngoại trưởng Bernard Kouchner của Pháp đã lên tiếng kêu gọi mở một cuộc điều tra về những kết quả của cuộc bầu cử này, hoặc của Thủ tướng Angela Merkel của Đức khi nói thẳng rằng *“đã có nhiều dấu hiệu bất thường”* trong kết quả đếm phiếu này. Còn cựu tổng thống của Tiệp là Vaclav Havel cũng kêu gọi sự lên tiếng dẫn thân hơn khi phát biểu: *“Những nghĩa cử bày tỏ sự đoàn kết với những người đang tranh đấu cho nhân quyền, với những thành phần sinh viên và nhiều người khác, là điều rất quan trọng vào lúc này.”*

Điều mừng cho ông Obama là ít ra cũng có nhiều tiếng nói có uy tín trên trường ngoại giao đã bênh vực cho chính sách lưỡng lự và từ tốn hiện nay của chính quyền Mỹ. Một trong những tiếng nói quan trọng đó là ông cựu ngoại trưởng Henry Kissinger. Trả lời một cuộc phỏng vấn trên đài truyền hình Fox News, ông Kissinger đã nhắc lại rằng tuy ông là người ủng hộ cho ứng viên McCain, nhưng ông nghĩ rằng *“trong vụ này, Tổng thống Obama đã hành xử rất đúng”*. Ông Kissinger phân tích thêm: *“Bất cứ điều gì có thể khiến cho Hoa Kỳ bị đặt vào thế ủng hộ cho một ứng viên nào đó, như ủng hộ cho ông Mousavi, sẽ càng trở thành một trở ngại cho họ. Và tôi nghĩ rằng lập trường đúng đắn nhất có lẽ là nên để cho người dân tại Ba Tư tự lấy quyết định. . . Và việc ông Obama đã tránh nói những điều gì để có thể bị hiểu lầm là ủng hộ cho một ứng viên này hay ứng viên nọ là một điều tốt bởi vì nếu như ủng hộ một ứng viên đối lập thì chắc chắn là sẽ bị phía của ông Ahmanidejad dùng làm lý do để buộc tội phía đối lập.”*

Thật ra thì ông Kissinger không phải là chính trị gia bảo thủ duy nhất đã chống lại quan điểm của ông McCain và những tiếng nói điều hậu của phe tân-bảo-thủ trong vụ này. Một nhân vật bảo thủ khác có uy tín là nghị sĩ Richard Lugar thuộc đảng Cộng Hoà, phó chủ tịch Ủy ban Ngoại giao tại Thượng Viện cũng bình luận rằng *“việc chúng ta can thiệp sâu vào vụ bầu cử ở thời điểm này chỉ giúp cho chế độ thần quyền có được một kẻ thù để khai thác. . . và để giúp cho họ được dịp củng cố thêm quyền hành.”* Nhiều vị nghị sĩ liên bang khác thuộc phe Cộng Hoà cũng đồng quan điểm và cho rằng thái độ chừng mực của chính quyền Obama trong vụ này là một điều tốt, đó là các ông Mel Martinez tại Florida, Bob Corker tại Tennessee và John Thune tại South Dakota.

Đúng ra thì phản ứng của chính quyền Obama cũng đã phải xoay chiều để thích ứng với những diễn biến thay đổi xảy ra bất ngờ bên trong nước Ba Tư ra ngoài những dự đoán của mọi người từ trước tới nay. Thoạt đầu, khi kết quả bầu cử mới được loan báo vào thứ Bảy tuần trước, thông cáo của phát ngôn viên Toà Bạch Ốc là ông Robert Gibbs nói rằng Bạch Cung đang *“theo dõi”* những biến chuyển của tình hình. Nhưng qua đến ngày Chủ Nhật, thì phó tổng thống Joe Biden đã tiến mạnh hơn một chút khi nói rằng ông rất *“hoài nghi”* về cuộc bầu cử này. Và sang đến ngày thứ Hai khi những tin tức đầu tiên về các vụ biểu tình rầm rộ nổ ra khắp nơi, phát ngôn viên của Bộ Ngoại Giao Hoa Kỳ là Ian Kelly đã nói rằng Hoa Kỳ *“tỏ ra rất quan tâm và lo lắng”* trước những biến chuyển tại Ba Tư nhưng đã không dùng từ ngữ *“lên án”* đối với chế độ cầm quyền tại Ba Tư.

Nhưng đến ngày thứ Bảy 20-6 vừa qua thì những tin tức cho biết là tình hình dường như càng ngày càng căng thẳng và dễ đổ máu với những cuộc xuống đường tiếp tục nổ ra và gặp sự đàn áp dữ dội từ phía các lực lượng an ninh. Trước đó ứng viên Mousavi quyết định không tuân thủ theo những lời cảnh cáo cứng rắn của giáo chủ Khamenei đưa ra vào ngày thứ Sáu hôm trước và kêu gọi phía chống đối là hãy chấm dứt những vụ xuống đường nếu như không muốn nhận lãnh trách nhiệm gây ra hỗn loạn. Lần này thì ông Obama đã phải dùng những lời lẽ tương đối quả quyết hơn để chỉ trích những hành động đàn áp đối lập mà chế độ thần quyền đang áp dụng nhằm đè bẹp những cuộc chống đối. Thông cáo của ông Obama nói rằng: *“Chúng tôi kêu gọi*

chính quyền Ba Tư hãy chấm dứt những hành động mạnh bạo và bất công đối với chính nhân dân của họ. Những quyền căn bản của con người được tự do hội họp cũng như tự do ngôn luận cần phải được tôn trọng, và Hoa Kỳ luôn sát cánh với những ai đang muốn hành xử những quyền căn bản này.”

Ông Obama nói rằng việc đàn áp những ý kiến khác biệt sẽ không có khả năng làm cho nó biến mất và lập lại một chủ đề mà ông đã trình bày trong bài diễn văn đọc vào đầu tháng tại thủ đô Cairo của Ai Cập. Ông nói tiếp: “Người dân Ba Tư sẽ là người phán xét về hành động của chính phủ họ. Nếu như chính quyền Ba Tư muốn được cộng đồng thế giới tôn trọng và kính nể, thì họ cần phải tôn trọng và kính nể đến phẩm giá của dân chúng trong nước và cần phải điều hành đất nước trong tinh thần thoải mái chứ không phải bằng sự áp chế.”

Hình những người ủng hộ ứng viên Mousavi đang biểu tình trên đường phố trong ngày thứ Bảy 20-6.

Những lời lẽ có phần cứng rắn này đã được đưa ra một ngày sau khi cả hai viện trên Quốc Hội đã bỏ phiếu thông qua nghị quyết lên án những hành động của chính quyền Ba Tư đã đàn áp những người biểu tình, cũng như đã tìm cách ngăn chặn việc thông tin trên mạng lưới Internet và điện thoại công cộng. Ông Obama đã phải cố tìm những lời lẽ vừa phải và thích hợp nhất giữa lúc mà Tòa Bạch Ốc đã gặp nhiều áp lực từ mọi phía. Một mặt, Quốc Hội Mỹ áp lực chính quyền Obama phải lên án hành động đàn áp của chính quyền Ba Tư. Mặt khác, giới lãnh đạo tại Ba Tư chỉ chực chờ để đổ lỗi cho Hoa Kỳ là đã xen lấn vào nội tình của Ba Tư và sẽ càng gây khó khăn hơn nhiều cho ông Obama trong chính sách ngoại giao của Hoa Kỳ đối với Ba Tư cũng như đối với vùng Trung Đông. Ông đã phải họp với các phụ tá trong bộ tham mưu tại Tòa Bạch Ốc trước những biến chuyển dồn dập và bi quan tại Ba Tư, cho thấy những hình ảnh cảnh sát đàn áp và đánh đập những đoàn người biểu tình trên đường phố.

Tình hình hỗn loạn hiện nay tại Ba Tư làm nổi bật một sự mâu thuẫn to lớn trong chính sách ngoại giao của ông Obama. Cái thông điệp về dân chủ và đổi thay của ông luôn đưa ra rất phù hợp với những mong ước của nhiều người đang đòi hỏi cải cách tại Ba Tư và có mặt trong số những người biểu tình chống đối. Và sự kiện nhiều người trẻ tại Ba Tư đã biết sử dụng kỹ thuật truyền thông hiện đại của Internet và điện thoại di động để loan tin và liên lạc về những diễn biến khiến nhiều người nhớ lại những kỹ thuật tân tiến mà bộ máy vận động tranh cử của ông đã áp dụng trước đây. Nhưng ngược lại, ông Obama cũng đã được dân chúng tín nhiệm bỏ phiếu với lời hứa là ông sẽ từ bỏ chính sách của người tiền nhiệm là cứ hay dùng lời lẽ cứng rắn để dạy dỗ, khuyên bảo người khác về những chủ đề tự do và dân chủ lên tất cả mọi phần đất trên thế giới.

Hơn thế nữa, ngay cả trong trường hợp này, ứng viên phe chống đối là ông Mousavi cũng đã không lên tiếng nhờ vả đến sự ủng hộ của Hoa Kỳ và phương Tây như trong trường hợp đã xảy ra trong những cuộc cách mạng thuộc loại da nâu, da cam trước đây tại nhiều quốc gia khác khi người dân đứng lên chống lại các chế độ độc tài trong nước.

Ông Bruce Riedel, một phân tích gia làm việc tại Viện nghiên cứu Brookings Institution và là chiến lược gia cho chính sách đối ngoại của Hoa Kỳ tại Pakistan và A Phú Hãn đã giải thích về tình cảnh và những tính toán của chính quyền Obama như sau: “Chúng ta không muốn mình trở thành đề tài tranh cãi của chính trường

Ba Tư. Phía ủng hộ ông Ahmanidejad chỉ mong chờ có cơ hội để biến cuộc tranh chấp này thành một cuộc đọ sức giữa Hoa Kỳ và Cộng Hoà Hồi giáo (tên gọi chính thức của Ba Tư), và sẽ chụp mũ cho phía đối lập là công cụ của đế quốc Mỹ. Thành ra cuối cùng thì, cho dù chúng ta có lên án mạnh mẽ đến đâu đi chăng nữa thì điều này cũng chẳng giúp gì cho người dân tại Ba Tư. Những lời lên tiếng chỉ trích này có thể làm cho chúng ta hả hê và thích chí, nhưng nó cũng chẳng giúp cải thiện gì hơn cho đời sống của người dân trong nước Ba Tư.”

Minh Thu

minhthu54@gmail.com

Houston, Texas 21-06-2009